

Σχολιασμός/ Κεφάλαιο 81

1. Οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι ενισχύονται από την άφιξη του αθηναϊκού στόλου, ο οποίος προστέθηκε στη δύναμη του Νικόστρατου. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την εσπευσμένη αποχώρηση των Λακεδαιμονίων, αναζωπυρώνει τα πολιτικά πάθη, αναπτρώνει το ηθικό των Κερκυραίων δημοκρατικών και τους δίνει τη δυνατότητα στους να επιδοθούν σε πρωτοφανείς θηριωδίες εις βάρος των ολιγαρχικών

2. Οι Κερκυραίοι δημοκρατικοί εκδηλώνουν τα πιο ταπεινά τους ένστικτα εναντίον των πολιτικών τους αντιπάλων. Σκότωσαν τους ολιγαρχικούς που είχαν επανδρώσει τα τριάντα Κερκυραϊκά πλοία, οδήγησαν σε δίκη-παρωδία ολιγαρχικούς ικέτες και στη συνέχεια τους σκότωσαν, εκτέλεσαν τους συμπολίτες τους που θεωρούσαν εχθρούς του πολιτεύματος και χρησιμοποιώντας το πρόσχημα της απειλής κατά του δημοκρατικού πολιτεύματος σκότωσαν συμπολίτες τους, με τους οποίους είχαν απλώς προσωπικές και οικονομικές διαφορές.

3. Οι δημοκρατικοί συμπεριφέρονται με δόλο αλλά και απίστευτη αναληγσία στους ολιγαρχικούς συμπολίτες τους, που δέχτηκαν να τους βοηθήσουν στον αγώνα τους για τη σωτηρία της πόλης. Κάποιοι ολιγαρχικοί αρνούνται να δικαστούν στις δίκες-παρωδίες και προτιμούν να δώσουν οι ίδιοι τέλος στη ζωή παρά να έχουν ένα ατιμωτικό και εξευτελιστικό θάνατο.

4. Στο κεφάλαιο 81 περιγράφονται κάποιες από τις τραγικότερες στιγμές του εμφυλίου πολέμου: φρίκη, κατάλυση κάθε έννομης τάξης και ηθικής αρχής, φυσική και ψυχολογική βία, επικράτηση του ατομικού συμφέροντος, η εξαχρείωση των ανθρώπων, η αποδυνάμωση των θεσμών και ο ευτελισμός της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας κυριαρχούν σ' αυτές τις στιγμές.

5. Μέσα από την περιγραφή της εμφύλιας διαμάχης ο Θουκυδίδης υπηρετεί τον στόχο που είχε θέσει εξ' αρχής: συγγράφει Ιστορία για την κατανόηση των γεγονότων του παρελθόντος που θ' αποδειχθούν χρήσιμα και στο μέλλον. Ο πόλεμος που διαφθείρει τους ανθρώπους, η διάσπαση της κοινωνικής συνοχής, η υποταγή του ανθρώπου σε ευτελείς επιδιώξεις, η αδικία και η βαναυσότητα του πολέμου, η απώλεια των ιδανικών είναι διαπιστώσεις και γεγονότα που έχουν διαχρονική αξία και φανερώνουν τη συμπεριφορά και το χαρακτήρα του ανθρώπου σε περιόδους εμφύλιων σπαραγμών.

6. Ο Ευρυμέδοντας παρουσιάζεται ανεύθυνος, ανάλγητος και αδιάφορος για τα όσα διαδραματίζονται στην Κέρκυρα. Σε αντίθεση με τον Νικόστρατο, που ήταν άνθρωπος ικανός με πείρα, ευστροφία και διαλλακτικότητα αλλά πάνω απ' όλα μετριοπαθής και ανθρωπιστής, ο Ευρυμέδοντας δείχνει πρωτοφανή απάθεια για τα τραγικά γεγονότα της Κέρκυρας. Είτε από απροθυμία είτε για πολιτικούς και προσωπικούς λόγους αρνείται να παρέμβει για να εκτονώσει την κατάσταση και γίνεται απλός θεατής ακραίων και βίαιων γεγονότων.

ΚΕΦ. 82:

Στο κεφάλαιο αυτό ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι μετά τον εμφύλιο πόλεμο που ξέσπασε στην Κέρκυρα, ακολούθησαν εμφύλιοι πόλεμοι και σε άλλες πόλεις, οι παρατάξεις των οποίων καλούσαν Αθηναίους και Λακεδαιμονίους για ενίσχυση δημοκρατικών και ολιγαρχικών αντίστοιχα. Ο πόλεμος αλλοίωσε το νοημάτων λέξεων ανάλογα με τα συμφέροντα των παρατάξεων. Η παράλογη τόλμη θεωρήθηκε ανδρεία και η διστακτικότητα δειλία. Ο καθένας προσπαθούσε να ξεπεράσει τον αντίπαλο στην πονηριά και να τον αιφνιδιάσει βιαιοπραγώντας. Οι πολίτες αποδεικνύονταν επίορκες ανάλογα με τη δύναμη τους έναντι των πολιτικών τους αντιπάλων. Αιτία των εμφυλίων πολέμων ήταν η φιλαρχία. Οι επικρατούντες μιλούσαν για ισότητα αλλά έβαζαν πρώτα απ' όλα το προσωπικό κέρδος. Οι παρατάξεις έκρυβαν με ωραία λόγια τις παρανομίες τους θανατώνοντας τους μετριοπαθείς ως προδότες του αγώνα.

ΚΕΦ. 83:

Οι εμφύλιοι πόλεμοι έγιναν αιτία της εμφάνισης κάθε μορφής κακίας και της εξαφάνισης του ήθους. Υπήρχε μεγάλος ανταγωνισμός και δυσπιστία στις εγγυήσεις των αντιπάλων για ειρήνη. Όσοι δεν μπορούσαν να κάνουν διάλογο, δηλ. οι διανοητικά κατώτεροι, επικράτησαν με τη βία και όσοι περιφρονούσαν τους αντιπάλους τους προσπαθούσαν να επικρατήσουν με ραδιουργίες.

Στα κεφ. αυτά ο Θουκυδίδης **αναφέρεται στα αίτια και τις συνέπειες όλων των εμφυλίων πολέμων**. Αναπτύσσει την παθολογία (το σύνολο των προβλημάτων και των νοσηρών φαινομένων) του εμφύλιου πολέμου. Ολόκληρο το κείμενο παρουσιάζεται με γενική μορφή και **ενεστώτα χρόνο**. Με τον τρόπο αυτό γίνεται δοκίμιο για τα δεινά του πολέμου, σε κάθε ιστορική περίοδο. Οδηγείται σε διαχρονικές διαπιστώσεις για την επίδραση της βίας του πολέμου πάνω στα ήθη των ανθρώπων. Ο ιστορικός διαπιστώνει ότι όσο δεν αλλάζει η φύση του ανθρώπου συμφορές γίνονται και θα γίνονται πάντα.

Κεφ. 82

1. **Η γενίκευση, η επέκταση** των εμφυλίων πολέμων στον ελληνικό χώρο ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα ανάμειξης των δύο μεγάλων δυνάμεων στα εσωτερικά των πόλεων. Σε περιόδους πολέμου, οι άνθρωποι **συνηθίζουν τη βία** και μπορούν να φτάσουν σε μεγάλες ακρότητες.

2. **2.Περιορίζει τις καθημερινές ανέσεις φέρνοντας στέρηση στους ανθρώπους και διαμορφώνει τον ψυχικό κόσμο πολλών. Σταδιακά η ανθρώπινη συμπεριφορά μεταβάλλεται, τα ήθη αλλοιώνονται, οι αξίες ανατρέπονται.**
3. Οι άνθρωποι, διεφθαρμένοι από τον πόλεμο, **αλλοιώνουν τις έννοιες των λέξεων** για να δικαιολογήσουν τις πράξεις τους. Διαστρεβλώνουν την καθημερινή σημασία των λέξεων και οι πραγματικές αξίες περιφρονούνται, ανατρέπονται.
4. Καθώς όλοι πιστεύουν ότι θα πεθάνουν, **κυριαρχεί η αδικία**, αφού πιστεύουν ότι δε θα λογοδοτήσουν. Όρκoi, συμφωνίες, συνθήκες καταπατώνται. Ο πόλεμος διδάσκει στους κακούς πώς να γίνονται χειρότεροι και υπονομεύει τις ανθρώπινες σχέσεις.
5. Στην πολιτική σκηνή επικρατούν οι μέτριοι και ασήμαντοι. Αυτό οδηγεί σε καθοδική τροχιά ολόκληρη την κοινωνία και τελικά σε παρακμή.
6. Το κομματικό συμφέρον μπαίνει πάνω απ' όλα.
7. Η κοινωνική συνοχή εξαφανίζεται και αυτό που συνδέει τους ανθρώπους είναι η κομματική αλληλεγγύη και πειθαρχία.
8. Οι κομματικοί σχηματισμοί προωθούν με κάθε μέσο τα συμφέροντα των αρχηγών και μελών του κόμματος.
9. Τα πολιτικά συνθήματα είναι απλά προσχήματα για την επικράτηση των κομμάτων.
10. Η μετριοπάθεια οδηγεί στο θάνατο.
11. Επικρατεί φανατισμός που γεννά το διχασμό και το μίσος.

Ο Θουκυδίδης αναφέρει ως **κύριο αίτιο** του πολέμου τη **δίψα της εξουσίας** που εδράζεται στην πλεονεξία και τη φιλοδοξία της ανθρώπινης φύσης.

Στις παρ. 6 και 7 αναφέρεται σε μια κόλαση πολιτικών παθών.

Με **πολιτικό ρεαλισμό** ο Θουκυδίδης στηλιτεύει τους πολιτικούς σχηματισμούς που τότε επικρατούσαν στις ελληνικές πόλεις, θεωρώντας και τους δημοκρατικούς και τους ολιγαρχικούς όμοια υπεύθυνους για την παρακμή και την πολιτική κατάπτωση.

Ερμηνευτικές Ερωτήσεις

1.Ο Θουκυδίδης στο παραπάνω απόσπασμα «φιλοσοφεί» παρουσιάζοντας τις απόψεις του για τις επιπτώσεις του πολέμου. Γιατί πιστεύει ότι οι παραπάνω επισημάνσεις έχουν διαχρονική αξία;

2. Ποια αιτία αναδεικνύεται ως η βασικότερη που ωθεί τους ανθρώπους σε πόλεμο; Να επιβεβαιώσετε με αναφορά στο κείμενο. Ποια άλλα αίτια κατά τη γνώμη σας ωθούν τους ανθρώπους να πολεμούν;

Μια αξιοσημείωτη αντιστοιχία προς όσα γράφει ο Θουκυδίδης υπάρχει σ' ένα γράμμα του Λίνκολν του Οκτωβρίου 1863, που αφορά την έκρηξη βίας στη συνοριακή πολιτεία του Μιζούρι. Δε φαίνεται να υπάρχει καμιά μαρτυρία ότι ο Λίνκολν γνώριζε το έργο του Θουκυδίδη. Αν είναι έτσι, η αντιστοιχία πρέπει να εξηγηθεί από την παρόμοια προσπάθεια των δύο ανδρών να περιγράψουν τη βαθύτερη φύση της αναταραχής. Αφού σημειώσει τα πάθη που προκαλούνται από τον εμφύλιο πόλεμο, ο Λίνκολν συνεχίζει:

«Αμέσως ή ειλικρίνεια αμφισβητείται και τα κίνητρα δέχονται επίθεση. Όταν έρχεται στ' αλήθεια ο πόλεμος, το αίμα ζεσταίνεται και το αίμα χύνεται. Η σκέψη αναγκάζεται να πέσει σε σύγχυση. Η άπατη γεννοβολάει και προσδεύει. Η εμπιστοσύνη πεθαίνει και καθολική καχυποψία βασιλεύει. Ο κάθε άνθρωπος αισθάνεται την παρόρμηση να σκοτώσει τον γείτονά του, μήπως σκοτωθεί πριν από αυτόν. Εκδίκηση και αντεκδίκηση ακολουθούν. Κι όλα αυτά, όπως είπαμε προηγουμένως, μπορούν να συμβούν ανάμεσα σε τίμιους ανθρώπους· αλλά αυτά δεν είναι όλα. Κάθε βρωμερό πουλί βγαίνει απ' τη φωλιά του και κάθε σιχαμερό ερπετό σηκώνει κεφάλι. Κι αυτά προσθέτουν το έγκλημα στη σύγχυση. Αυστηρά μέτρα που θεωρούνται αναγκαία, αλλά οπωσδήποτε σκληρά, τέτοιοι άνθρωποι να κάνουν χειρότερα με την κακοδιοίκηση. Φόνοι για παλιές αντιζηλίες και φόνοι για χρήματα γίνονται κάτω απ' όποιο μανδύα θα ταίριαζε καλύτερα με την περίπτωση. Όλα αυτά παρέχουν επαρκή αιτιολογία για όσα έγιναν στο Μιζούρι και δε χρειάζεται να αποδοθούν στην αδυναμία ή την κακία κανενός στρατηγού».

John Finley, «ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ», (σελ. 191-192)